

ченому ракурсі право і релігія постають як дві близькі соціальні нормативні системи. При збігу сфери регульованих відносин правові та релігійні норми бувають дуже схожими, а іноді і тотожними за характером своїх приписів, надаючи тим самим узгоджене вплив на соціальний розвиток. Так, християнство містить численні визначення належного і забороняє з позиції закону поведінки. Багато принципів і норм права узгоджуються з положеннями основних джерел християнства. У ряді випадків юридичні норми текстуально відтворюють генетично попередні їм релігійні норми [9, с. 232].

Список використаної літератури:

1. Берман Г. Дж. Вера и закон : примирение права и религии. – Москва : Ad Marginem, 1999. – 432 с.
2. Виговський Л. Сакралізація як історичний засіб розширення сфери функціонування релігійного комплексу / Л. Виговський // Філософські обрії. – 2005. – Вип. 13. – С. 199-210.
3. Вовк Д. О. Право і релігія : загальнотеоретичні проблеми співвідношення : моногр. / Д. О. Вовк. – Харків, 2009. – 224 с.
4. Апрелева В. А. Сакральные аспекты закона в контексте традиции права / В. А. Апрелева // Юридическая наука и правоохранительная практика. – 2010. – № 1. – С. 4-15.
5. Исаев И. А. Власть и закон в контексте иррационального / И. А. Исаев. – Москва : Юрист, 2006. – 478 с.
6. Шмитт К. Римский католицизм и политическая форма / К. Шмитт // Политическая теология. – Москва, 2000. – С. 146–147.
7. Величко А. М. Сакральные основания права / А. М. Величко, О. Т. Фетисов // Религия и политика. – 2014. – № 5 (26). – С. 219-235.
8. Сорокина Ю. В. Право и религия как социальные регуляторы / Ю. В. Сорокина // Политика и общество. – 2005. – № 11-12. – С. 82-91.
9. Фастов А. Г. Право и религия в системе нормативного регулирования // Право как ценность и средство государственного управления обществом. Сборник научных трудов. – Волгоград: ВА МВД России, 2008. – Вып. 5. – С. 232.

КРАВЧЕНКО СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРЕДМЕТНА СФЕРА ПРАВНИЧОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Характерною особливістю розвитку сучасної наукової думки стає процес міждисциплінарної інтеграції, який отримує вираз у синтезі різних галузей знань. Результатом цього процесу є утворення на межі

окремих галузей знань нових міждисциплінарних напрямків дослідження, які спрямовані до наукової взаємодії, зближенню методології різних за суттю наукових дисциплін. В наслідок цього увага вчених та спеціалістів зосереджується на комплексному дослідженні взаємопов'язаних процесів та явищ з позицій різних наукових сфер, виходячи на рівень пізнавальної цілісності. Безумовний органічний зв'язок мови і права зближує лінгвістику і юриспруденцію як певні реалії, що мають фундаментальне значення для людського буття. Саме у мові акумулюється досвід пізнання оточуючого світу, слово матеріалізує уявлення людини про предмети, явища, процеси, виступаючи формальним відображенням думки, основою комунікації. Право, в свою чергу, об'єктивується у мові для вираження загальнообов'язкових соціальних норм, що встановлюються і забезпечуються державою та формують цілісну систему нормативно-правового регулювання. Саме ці аспекти дають підстави визначати мову права (правничу мову) як *лінгво-правовий феномен*.

Вербально-лінгвістичне забезпечення має будь-яка галузь професійної діяльності. І юриспруденція, безумовно, не є винятком. Її комунікативні та лінгвістичні потреби обслуговуються відповідною підсистемою національної мови. Вона включає лексико-фразеологічний фонд, який складається з монолексемних і складних термінів, стійких термінологічних категорій, професіоналізмів, жаргонізмів, а також комплексних структурно-семантичних моделей на рівні словосполучень та рівні сталих висловлювань. Окрім системно-мовних засобів існує ряд мовлених способів лінгвістичного забезпечення професійної правничої галузі, які обумовлюють нормативні, функціонально-стилістичні, жанрові, дискурсивні, композиційні особливості мовленої правничої діяльності. І саме тут цікавим видається те, що в ментальності юристів мова розуміється, перш за все, як засіб відображення думки і волі законодавця, і з цим розумінням добре співвідноситься концепція мови як знаряддя мислення (формальної логіки, до якої тяготить правнича свідомість). З іншого боку, визнання більш глибокої ролі мови для юридичної логіки характеризує мову як *лінгвістичну субстанцію* юриспруденції.

У сучасній загальнотеоретичній юриспруденції все більшого значення набуває така галузь лінгвістичних досліджень як *правнича лінгвістика*. В рамках правничої лінгвістики концентруються зусилля вчених, які займаються аналізом і комплексних описом мови права та юридичного дискурсу у соціальному, культурному та психологічному контексті, в тісному зв'язку з екстралінгвістичною сферою функціонування мови права.

До предметної сфери правничої лінгвістики можливо віднести вирішення певного кола проблем, зокрема:

- виявлення загального та особливого в структурі та функціональному призначенні правничої мови;

- визначення статусу правничої мови у національній терміносистемі;
- окреслення специфіки правничого мовного мислення;
- встановлення структурно-семантичних особливостей текстів юридичної документації;
- аналіз правничого дискурсу;
- визначення міжмовної еквівалентності та способів перекладу правничої термінології;
- дослідження використання правничої термінології в інших видах дискурсу;
- співвідношення структурно-функціональних властивостей правничих термінів та професійних жаргонізмів;
- вивчення залежності між специфікою предметної області правничої мови та особливостями семантики її одиниць та ін.

Отже, слід розглядати мову не тільки як елемент юридичної техніки, але і як лінгвістичну субстанцію, яка є, безпосередньо, засобом виразу волі законодавця як фундаментальної основи законотворчості, взаємодіє з юридичною технікою та забезпечує здійснення акту правової комунікації.

Правнича лінгвістика надає можливість визначати сутність права виходячи за межі власно юридичної основи, оскільки реальним буттям правових норм є мова. В підтвердження цієї думки, апелюючи до зв'язку мови і мислення, слід вказати на кореляцію змін в законодавстві зі змінами мовної картини світу. За твердженням О.С. Александрова «немає нічого юридичного, що б не біло лінгвістичним»: «все, що ми можемо віднести до поняття «право», є продукт мови» [1, с. 4-5], всі юридичні явища є мовні феномени. Іншими словами, право пов'язано із мовою по походженню, об'єктивується через мову, пізнається через неї.

Предметна сфера правничої лінгвістики спрямована також на дослідження властивостей природної мови, та особливостей її існування в межах юридичного простору, визначення тих граней, які найбільш ярко висвічуються, по-перше, у сфері законотворчості, по-друге, в області надзору за дотриманням законів, по-третє, в області забезпечення громадянських прав і свобод, по-четверте, у сфері практики судочинства, по-п'яте, в інших неюридичних сферах. Формування правових положень, судово-лінгвістична експертиза, тлумачення правничих текстів, рішення юридичних казусів, встановлення авторського права – все це когнітивна, правова і комунікативна діяльність, яка має свій особливий лінгвістичний аспект.

Окрім того, до предметної сфери правничої лінгвістики входить функціонування елементів юридичного дискурсу у просторі політичної, економічної, художньої та побутової комунікації. Дослідження в окреслених напрямках надають можливість врегулювання ряду питань, які знаходяться на межі області права і мови: проблеми національно-

мовної політики; правові питання, які пов'язані із функціонуванням етнічних мов; охорона прав громадян на лінгвістичну свободу; юридичні аспекти вибору мови навчання в освітній сфері та ін..

Правнича лінгвістика складається з двох рівнів – теоретичного, з окресленням власно лінгвістичної проблематики, в рамках якої мова права виступає матеріалом для дослідження, та прикладного із визначенням правової проблематики, яка орієнтована на оперування правничою мовою і вплив на неї у екстралінгвістичних цілях.

В рамках правничої лінгвістики можливі соціолінгвістичний, дискурсивний, лінгвокультурологічний, термінологічний, герменевтичний підходи. Кожний з них окреслює певну грань відношення між юриспруденцією та мовознавством. Так, з соціолінгвістичних позицій досліджується комплекс проблем, які пов'язані із мовною політикою в її правовому аспекті, з юридичними проблемами статусу етнічних мов, а також державної і літературної мови.

З позицій лінгвокультурології аналізуються юридично-орієнтовані культурні концепти («закон», «справедливість», «гуманізм», «рівність», «милосердя» та ін.) у взаємодії їх логічних та буденних трактувань.

Якщо говорити про термінологічний підхід, то в рамках цього підходу досліджується специфіка лексичних значень правничих термінів, особливості їх номінативних функцій, характер зв'язку між екстралінгвістичними реаліями відповідної предметної області та їх мовними десигнаторами, які належать до лексико-фразеологічного фонду правничої мови.

Виникнення правничої лінгвістики, її окреслення як самостійної галузі обумовлено специфікою функціонування мови у юридичній сфері та правовому просторі. І якщо окреслювати об'єкт дослідження правничої лінгвістики, то це є саме зона перетину мови і права, а предметом виступають мовно-правові явища, які характеризуються великим потенціалом конфліктогенності.

Отже, сфери, в яких мова і право тісно переплетені, є вагомими у державному, соціальному, особистому відношенні і потребують спеціального дослідження, розробки особливої методології, яка буде враховувати взаємовплив природно-мовних, юридико-лінгвістичних і власно правових процесів і явищ. Пошук відповідної методології з метою вирішення окреслених проблем, які виникають на межі мови і права, є основним перспективним завданням *правничої лінгвістики*.

Список використаної літератури:

1. Александров А.С. Введение в судебную лингвистику / А.С. Александров. – Н. Новгород: Нижегородская правовая академия. – 2003. – С. 420.